

НЕОПРОТЕКЦІОНІЗМ У СФЕРІ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: СУТНІСТЬ І РУШІЙНІ ЕВОЛЮЦІЙНІ ЧИННИКИ

©2023 КАЛЮЖНА Н. Г., СТЕПІЧЕВА О. В.

УДК 339.54.012.435
JEL Classification: F10; F29

Калюжна Н. Г., Степичева О. В.

Неопротекціонізм у сфері торговельно-економічного співробітництва: сутність і рушійні еволюційні чинники

Статтю присвячено визначенню сутності та систематизації рушійних чинників еволюції неопротекціонізму у сфері торговельно-економічного співробітництва. Аналіз і систематизація підходів до трактування поняття «неопротекціонізм» дозволили визначити та систематизувати його ключові характеристики, до яких віднесено термінологічну основу, інструменти, об'єкти впливу та мету. На основі узагальнення та обґрунтування змістового наповнення ключових характеристик неопротекціонізму та констатації його об'єктивного неусувного характеру в умовах глобалізаційних викликів неопротекціонізм визначено як комплексний механізм стимулювання економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації шляхом застосування сукупності принципів, правил і методів регуляторної політики, які у сфері торговельно-економічного співробітництва передбачають використання гнучких і результативних інструментів захисту зовнішньої торгівлі. На основі узагальнення результатів досліджень науковців щодо передумов виникнення та поширення концепції неопротекціонізму у міжнародних економічних відносинах визначено та систематизовано рушійні еволюційні чинники, які обумовлюють її дотримання в торговельно-економічній сфері. Обґрунтовано, що сукупний вплив визначених чинників зумовлює трансформацію зовнішньоторговельної ліберальної політики в політику неопротекціонізму та дозволяє розглядати неопротекціонізм як об'єктивну тенденцію розвитку міжнародної торгівлі. Обґрунтовано, що об'єктивізація неопротекціонізму як сучасної неусувної характеристики торговельно-економічного співробітництва створює додаткові виклики на шляху успішної інтеграції України до глобальної економіки в умовах переорієнтації та скорочення зовнішньоторговельних потоків внаслідок військової агресії РФ. За таких умов подальша інтеграція України до глобального та європейського економічного простору потребує всебічного сприяння з боку торговельно-економічних партнерів, в тому числі – шляхом усунення торговельних бар'єрів та мінімізації використання ними протекціоністських інструментів торговельного захисту для забезпечення вільного доступу українських товарів на свої внутрішні ринки.

Ключові слова: неопротекціонізм, торговельно-економічне співробітництво, еволюційні чинники, зовнішня торгівля, регуляторна політика.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-130-137>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Калюжна Наталія Геннадіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри світової економіки, Державний торговельно-економічний університет / Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: n.kalyuzhna@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0513-705X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2229717/nataliya-g-kalyuzhna/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56530688200>

Степичева Ольга Віталіївна – аспірант, кафедра світової економіки, Державний торговельно-економічний університет / Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: o.stepichieva@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1529-5254>

UDC 339.54.012.435
JEL Classification: F10; F29

Kalyuzhna N. H., Stepichieva O. V. Neo-Protectionism in the Sphere of Trade and Economic Cooperation: The Essence and Driving Evolutionary Factors

The article is aimed at defining the essence and systematizing the driving factors of the evolution of neo-protectionism in the sphere of trade and economic cooperation. The analysis and systematization of approaches to the interpretation of the concept of «neo-protectionism» allowed to identify and systematize its key characteristics, which include the terminological basis, instruments, objects of influence and purpose. Based on the generalization and substantiation of the content of the key characteristics of neo-protectionism and the statement of its objective inevitable nature in the context of globalization challenges, neo-protectionism is defined as a comprehensive mechanism for stimulating economic growth and ensuring the competitiveness of the national economy in the context of globalization through the application of a set of principles, rules and methods of regulatory policy, which in the sphere of trade and economic cooperation involve the use of flexible and result-oriented instruments for defending the foreign trade. Based on the generalization of the results of research by scholars on

the prerequisites for the emergence and spread of the concept of neo-protectionism in international economic relations, the driving evolutionary factors that determine its observance in the trade and economic sphere are identified and systematized. It is substantiated that the combined effect of these factors leads to the transformation of foreign-trade liberal policy into the policy of neo-protectionism and allows to consider neo-protectionism as an objective trend in the development of international trade. It is substantiated that the objectification of neo-protectionism as a modern inherent characteristic of trade and economic cooperation creates additional challenges to Ukraine's successful integration into the global economy in the context of reorientation and reduction of foreign trade flows as a result of Russia's military aggression. In such circumstances, Ukraine's further integration into the global and European economic space requires comprehensive assistance from the country's trade and economic partners, including by removing trade barriers and minimizing their use of protectionist trade defense instruments to ensure free access of Ukrainian goods to their internal markets.

Keywords: neo-protectionism, trade and economic cooperation, evolutionary factors, foreign trade, regulatory policy.

Fig.: 2. Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Kalyuzhna Nataliya H. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of World Economy, State University of Trade and Economics / Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: n.kalyuzhna@knote.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0513-705X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2229717/nataliya-g-kalyuzhna/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56530688200>

Stepichieva Olha V. – Postgraduate Student, Department of World Economy, State University of Trade and Economics / Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: o.stepichieva@knote.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1529-5254>

Вступ. В умовах глобалізаційних викликів адекватною реакцією на нівелювання наслідків циклічних коливань глобальної кон'юнктури стає дотримання державами політики неопротекціонізму, яка, на відміну від класичного розуміння як обмежувальної торгової політики у сфері тарифних обмежень та нетарифних інструментів захисту, перетворюється на комплексний механізм забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Неусувний характер неопротекціонізму як об'єктивної тенденції розвитку міждержавних відносин у торговельно-економічній сфері потребує дослідження його сутності та встановлення рушійних чинників еволюції.

Аналіз публікацій. Основні теоретико-методичні аспекти дослідження неопротекціонізму висвітлено в працях таких вітчизняних і закордонних науковців, як Dadush U., Dollar D., Крау А., Панченко В., Резнікова Н., Гордєєва Т., Довгаль О., Мазаракі А., Мельник Т., Калюжна Н., Келічавий А. [2–5; 8]. У роботах дослідників неопротекціонізм розглядається як політика, що тісно пов'язана з бюджетними, податковими, митними заходами будь-якої країни, та є засобом макроекономічної стабілізації. Вчені зауважують, що економічно розвинені країни захищають власні інтереси на внутрішньому і світовому ринках шляхом запровадження заходів, які певною мірою суперечать задекларованим цілям глобалізаційної економіки щодо створення вільних умов міжнародної торгівлі [2].

Визначаючи загальну сутність неопротекціонізму, науковці цілком ґрунтовно наголошують, що його виникнення є розвитком (наслідком еволюції) концепції протекціонізму у зовнішньоторговельних відносинах, яка реалізована на принципово новому рівні [1; 4; 8]. Проте проблематика визначення та систематизації еволюційних чинників неопротекціонізму, які впливають на його розвиток та поширення у сфері торговельно-економічного співробітництва, потребує подальшого дослідження, особливо

в умовах постійної трансформації та посилення їх деструктивного впливу.

Мета статті полягає у визначенні сутності та систематизації рушійних чинників еволюції неопротекціонізму у сфері торговельно-економічного співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Визначення передумов еволюціонування протекціонізму в бік неопротекціонізму потребує встановлення його характеристик як видового поняття, які дозволяють стверджувати про виникнення принципово нового виду протекціонізму у глобальній торговельній системі за умови збереження сутнісних ознак родового поняття. У цьому контексті, зокрема, Панченко В. Г. з посиланням на Довгаль О. А. зазначає, що протекціонізм у процесі глобалізації економіки перетворюється з торгової політики на складний комплексний державний механізм підвищення конкурентоспроможності національної економіки – неопротекціонізм, та попри те, що протекціоністські заходи стосуються внутрішньої політики, вони об'єктивно сприяють ефективності зовнішнього сектора, тобто впливають на всю зовнішньоекономічну діяльність [1; 4]. Т. Гордєєва та В. Олефіренко [9] інтерпретують неопротекціонізм як новий різновид протекціонізму у глобальній торговельній системі.

Келічавий А. В. зазначає, що під неопротекціонізмом стандартно розуміють політику встановлення адміністративних, фінансових, кредитних, технічних та інших бар'єрів, які значно ускладнюють вільне пересування товарів через кордони держав [3]. Н. В. Резнікова [10] зазначає, що неопротекціонізм слід розглядати як трансформацію ліберальної політики в контексті пошуку державами нових інструментів подолання торговельних асиметрій, а його інструментарій є більш потужним і різноманітним, придатним для застосування в сучасну еру трансформації світової економіки. Також хочемо зазначити, що, на наш погляд, неопротекціонізм слід розглядати ширше, ніж процес за-

провадження обмежень на небажаний імпорт товарів [8], оскільки в сучасних умовах він виступає як комплексна державна регуляторна політика, яка реалізується в різних сферах міждержавної співпраці (валютній, фінансовій, інвестиційній тощо) з метою забезпечення конкурентоздатності національної економіки. Щодо регулювання торговельно-економічного співробітництва, то в цьому випадку неопротекціонізм дійсно має асоціюватися з процесом запровадження обмежувальних заходів (переважно нетарифного характеру).

Загалом результати аналізу поширених визначень поняття «неопротекціонізм» (див. табл. 1) дозволяють зробити такі висновки.

Передусім, дослідники асоціюють неопротекціонізм з різними ключовими термінами, розглядаючи його як механізм [4], політику [3], сукупність правил, методів та інструментів [6], компонент торгової політики [8] та ін. На нашу думку, доцільним є визначення неопротекціонізму як механізму, складовими елементами якого власне й є інструменти, правила, принципи, методи тощо. Об'єктом впливу, на який спрямоване застосування вищезгаданого різноманітного інструментарію, опосередковано виступає національна економіка [4], тоді як безпосередньо ці заходи стосуються обмежень імпорту та створення нетарифних торговельних бар'єрів. Найбільш поширеними їх формами є [6]: заборони, квотування, ліцензування, контингентування, приписи митних органів, технічні й фіто-санітарні норми і правила безпеки, добровільне самообмеження поставок, антидемпінгові заходи.

Щодо цілей неопротекціонізму, то В. Г. Панченко [6] вважає, що вони залежать від рівня реалізації міжнародної економічної політики (рис. 1) та у своїй взаємодії та взаємообумовленості сприяють економічному розвитку держави та забезпеченню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх і внутрішніх ринках.

З урахуванням наведених міркувань можемо визначити неопротекціонізм як комплексний механізм стимулювання економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації шляхом застосування сукупності принципів, правил і методів регуляторної політики, які у сфері торговельно-економічного співробітництва передбачають використання гнучких і результативних інструментів захисту зовнішньої торгівлі.

Неопротекціонізм дасть позитивні результати для розвитку національної економіки, якщо буде забезпечувати рішення проблем, які заважають національним виробникам успішно конкурувати із закордонними. Ефективне застосування неопротекціоністських заходів завжди є тимчасовим. Воно має бути тільки до того часу, коли галузі національної економіки досягнуть світового рівня конкурентоспроможності. Тому необхідно зрозуміти, як підвищити конкурентоспроможність своїх товарів до рівня закордонних або досягти ще вищого рівня, щоб була можливість їх експортувати. Також треба виважено пояснювати причини введення бар'єрів, щоб не порушувати зобов'язання країни перед СОТ. Додатково зазначимо, що для підвищення якості продукції необхідні інновації.

Окремо слід зупинитися на ролі Світової організації торгівлі (СОТ) у створенні можливостей для використання

країнами інструментів торговельного захисту, які відповідають ідеям неопротекціонізму. Як зазначається в роботі [5], однією з актуальних проблем, які виникають у контексті підтримки СОТ та економічного зростання країн, є стрімке збільшення випадків порушення ними умов вільної торгівлі внаслідок трансформації зовнішньоторговельної ліберальної політики в політику неопротекціонізму [5]. Попри те, що Світова організація торгівлі створена для сприяння лібералізації торгівлі, але водночас у членів СОТ є право на встановлення торговельних бар'єрів, включаючи імпортні мита.

Так, на думку В. Г. Панченка, новим протекціонізмом» називають тенденцію обходити правила СОТ використовуючи лазівки в угодах та встановлюючи такі типи бар'єрів, які не регулюються відповідними угодами [6]. За таких умов неминучим є виникнення міждержавних конфліктів у торговельно-економічній площині, які мають різний рівень інтенсивності та характеризуються різними наслідками. Як зазначають Н. В. Безрукова, та М. В. Василенко, світову торгівлю неможливо уявити без конфліктів між її учасниками, але саме в період глобалізації та підвищення значення міжнародних взаємовідносин конкуренція між ними набуває особливого характеру [7].

Також слід зазначити, що вагомим чинником поширення неопротекціонізму стає ескалація геополітичної напруги в світі, наслідком чого є штучна ізоляція підсанкційних країн (рф, рб) та їх вилучення з системи міжнародного поділу праці та торговельно-економічного співробітництва. В умовах глобальної ізоляції країни-вигнанці вдаються до стратегії вимушеного імпортозаміщення, що ще більше посилює їх відчуження, а країни-ініціатори санкцій формують систему дієвих торговельних бар'єрів для недопущення підсанкційних товарів на світові ринки.

Не можна не зазначити тенденцію останніх років до посилення впливу новітніх деструктивних детермінант на сферу міждержавних торговельно-економічних відносин. Такими детермінантами стають численні обставини економічного та неекономічного характеру: ескалація військово-політичних конфліктів (передусім, військова агресія рф проти України), експансія світового тероризму, продовольча криза, глобальна екологічна та енергетична проблеми, виснаження природних ресурсів, активізація міждержавних гібридних конфліктів та ін. З-поміж таких чинників окремо слід відзначити розгортання світової пандемії коронавірусу у 2020–2021 рр., яка зумовила додаткове тяжіння держав до застосування рестрикційних інструментів регулювання доступу на свої внутрішні ринки в умовах критичного падіння обсягів світової торгівлі

Адекватною реакцією на нівелювання наслідків циклічних коливань глобальної кон'юнктури та впливу новітніх деструктивних детермінант стає дотримання державами політики неопротекціонізму, яка, на відміну від класичного розуміння як обмежувальної торгової політики у сфері тарифних обмежень та нетарифних інструментів захисту, перетворюється на комплексний механізм забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізаційних викликів.

Узагальнюючи результати досліджень науковців щодо передумов виникнення та поширення концепції неопротекціонізму у міжнародних економічних відносинах,

Таблиця 1

Систематизація підходів до трактування поняття «неопротекціонізм»

Автор	Визначення	Ключові характеристики				Мета
		Термінологічна основа	Інструменти	Об'єкти впливу	5	
1	2	3	4	5	6	
Ю. Довгаль [4]	Складний комплексний державний механізм підвищення конкурентоспроможності національної економіки, заходи якого стосуються внутрішньої політики та об'єктивно сприяють ефективності зовнішнього сектора	Механізм	Заходи, що сприяють ефективності зовнішнього сектора	Національна економіка (опосередковано) та зовнішній сектор (безпосередньо)	Сприяння ефективності зовнішнього сектора	
А. Келичавий [3]	Політика встановлення адміністративних, фінансових, кредитних, технічних та інших бар'єрів, які значно ускладнюють вільне пересування товарів через кордони держав	Політика	Торговельні бар'єри	Товарообіг	Ускладнення вільного пересування товарів через кордони держав	
В. Панченко [6]	Складна ієрархічна сукупність принципів, правил та інструментів захисного, стимулюючого, дискримінаційного та рестрикційного характеру, що реалізується на мега-, мета-, макро- і мезорівнях міжнародної економічної політики	Сукупність принципів, правил та інструментів	Інструменти захисного, стимулюючого, дискримінаційного та рестрикційного характеру	Визначається залежно від рівня реалізації міжнародної економічної політики (рис. 1)	Визначається залежно від рівня реалізації міжнародної економічної політики (рис. 1)	
Н. Резнікова [10]	Інотуття лібералізму в контексті пошуку кранами нових інструментів подолання відносин асиметричної залежності	Нова форма лібералізму	Нові інструменти подолання економічної асиметрії	Асиметрія у зовнішній торгівлі	Подолання асиметричної залежності	
Н. Резнікова, О. Іващенко [11]	Інструменти національної економічної політики, які є реакцією на нівелювання наслідків циклічних коливань глобальної кон'юнктури та спрямовані на зменшення зовнішньої залежності країни шляхом уникнення штучно насаджених умов співпраці, прописаних у межах інституційних домовленостей у різних сферах міжкранової співпраці (валютної, фінансової, торговельної, інвестиційної) і таких, що ґрунтуються на принципах глобальної лібералізації	Сукупність інструментів	Інструменти національної економічної політики, спрямовані на зменшення зовнішньої залежності країни	Національна економіка	Нівелювання наслідків циклічних коливань глобальної кон'юнктури, зменшення зовнішньої залежності країни	
Т. Гордєєва, В. Олєфренко [9]	Компонент торгової політики держав із більш гнучкими, адаптивними, латентними та результативними формами і методами обмеження імпорту порівняно з протекціонізмом, які запроваджуються у сфері нетарифного регулювання	Компонент торгової політики	Форми та методи обмеження імпорту	Сфера нетарифного регулювання	Не визначено	
В. Панченко [6]	Сукупність принципів, інструментів та методів регуляторної політики держави в сфері міжнародної торгівлі, міжнародного руху капіталу і зарубіжних інвестицій, а також міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин, імперативом	Сукупність принципів, інструментів та методів	Заборони, квотування, ліцензування, контингентування, приписи митних органів, технічні й фіто-санітарні	Умови для підвищення економічної активності всіх суб'єктів господарювання	Стимулювання соціально-економічного розвитку та економічного зростання країни	

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
	реалізації якої є стимулювання соціально-економічного розвитку та економічного зростання країни шляхом створення умов для підвищення економічної активності всіх суб'єктів господарювання, а також забезпечення конкурентоспроможності національних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках		норми і правила безпеки, добровільне самообмеження поставок, антидемпінгові заходи		
Авторське розуміння	Комплексний механізм стимулювання економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації шляхом застосування сукупності принципів, правил та методів регуляторної політики, які у сфері торговельно-економічного співробітництва передбачають використання гнучких та результативних інструментів захисту зовнішньої торгівлі	Механізм	Сукупність принципів, правил та методів обмежувальної регуляторної політики на основі використання гнучких та результативних інструментів	Національна економіка (опосередковано) та зовнішня торгівля (безпосередньо)	Стимулювання економічного зростання та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації

Джерело: складено авторами

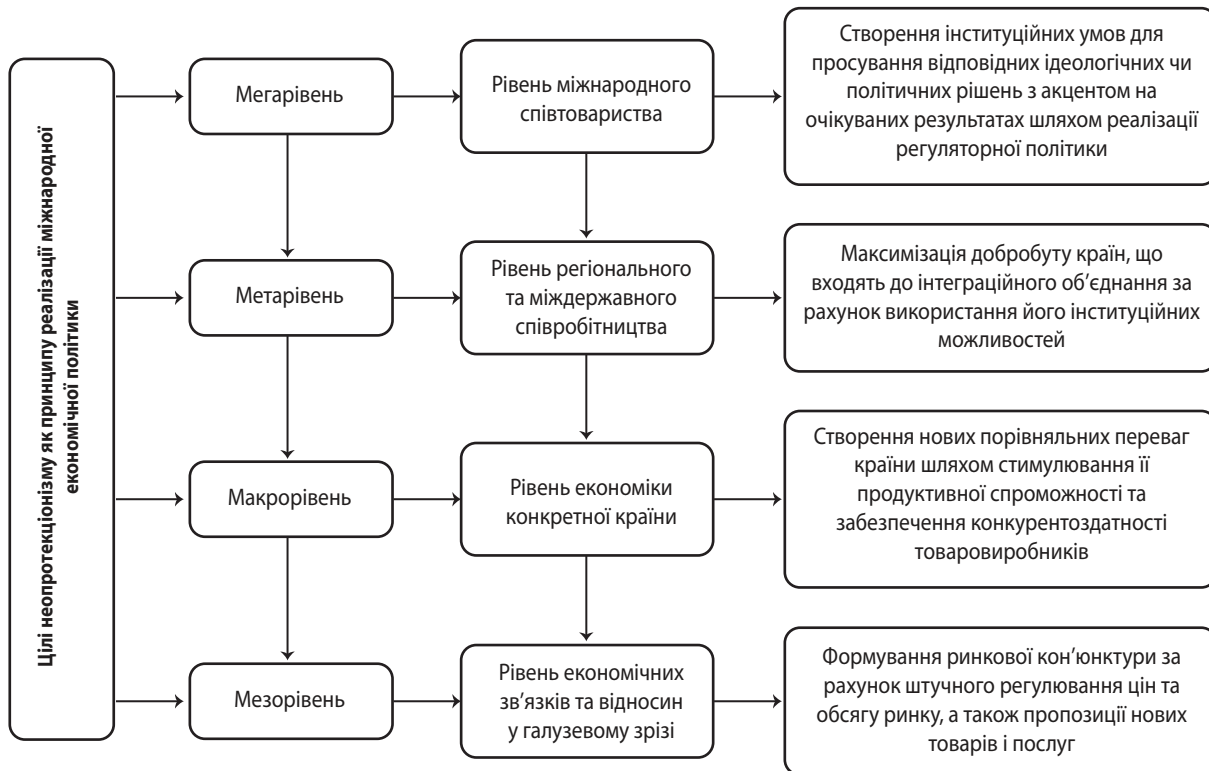

Рис. 1. Цілі неопротекціонізму залежно від рівня реалізації міжнародної економічної політики

Джерело: розроблено на основі [6]

можемо сформулювати та систематизувати рушійні еволюційні чинники, які обумовлюють її дотримання у сфері торговельно-економічного співробітництва держав (рис. 2).

Сукупний вплив наведених на рис. 2 чинників зумовлює трансформацію зовнішньоторговельної ліберальної політики в політику неопротекціонізму, та дозволяє розглядати неопротекціонізм як об'єктивну тенденцію розвитку міжнародної торгівлі – економічно обґрунтовану політику захисту національних економічних інтересів у торговельній сфері, виникнення та поширення якої зумовлено сучасними трансформаціями міжнародних економічних відносин.

Слід зазначити, що об'єктивізація неопротекціонізму як сучасної неусувної характеристики торговельно-економічного співробітництва створює додаткові виклики на шляху успішної інтеграції України до глобальної економіки в умовах переорієнтації та скорочення зовнішньоторговельних потоків – як внаслідок припинення співпраці з країною-агресором та її сателітами, так через логістичні обмеження, зумовлені руйнацією транспортної інфраструктури та традиційних ланцюгів постачання. Можна виділити ряд актуальних цілей торговельно-економічного співробітництва України:

- пришвидшення темпів подальшої інтеграції держави у систему світового господарства та європейський торговельно-економічний простір;
- послідовний та системний розвиток торговельно-економічного співробітництва на засадах багатовекторності;

- урахування об'єктивного характеру неопротекціонізму як інструменту захисту національних економічних інтересів зовнішньоторговельними партнерами;
- трансформація пріоритетів реалізації експортного потенціалу держави з урахуванням геополітичних викликів.

Очевидно, досягнення поставлених цілей є неможливим без всебічного сприяння з боку торговельно-економічних партнерів подальшій інтеграції України до глобального та європейського економічного простору, в тому числі – шляхом усунення торговельних бар'єрів та мінімізації використання ними протекціоністських інструментів торговельного захисту для забезпечення вільного доступу українських товарів на свої внутрішні ринки.

З огляду на поширення концепції неопротекціонізму у міжнародних економічних відносинах та її доведений об'єктивний неусувний характер, Україна має бути готовою до нових викликів у торговельно-економічній сфері, що вимагатиме від держави раціонального використання важелів та інструментів торговельного захисту.

Висновки. Наостанок слід констатувати, що політика захисту вітчизняного виробництва – один з вагоміших заходів забезпечення економічного зростання країн з перехідною економікою і країн, що розвиваються, та підтримки високого рівня розвитку провідних держав.

В умовах трансформації системи світового господарства багато країн опиняються в невигідних умовах порівняно з країнами-лідерами, тому їм необхідно захищати націо-

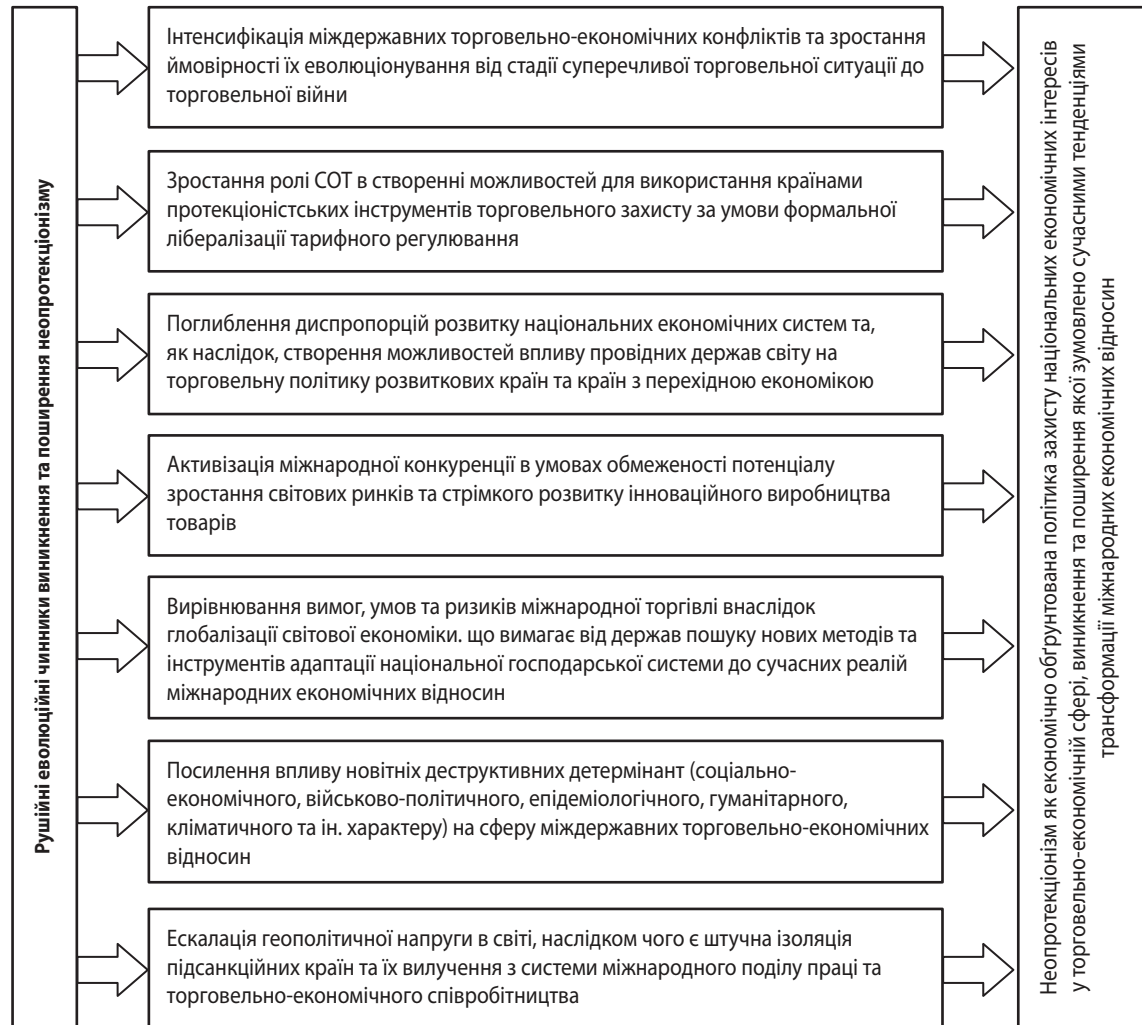

Рис. 2. Рухайні чинники еволюції неопротекціонізму у сфері торговельно-економічного співробітництва держав

Джерело: розроблено авторами

нальні економічні інтереси суспільства шляхом підтримки суб'єктів внутрішнього ринку. Отже, втручання держави стає характеристикою ліберальної економіки. Основна відмінність від «класичного протекціонізму» полягає в тому, що неопротекціонізм має інструментарій, який стане раціональною реакцією на глобальні зовнішньоторговельні дисбаланси.

Для кожної країни існує оптимальний рівень обмеження торгівлі, який не суперечить національній економіці і забезпечує раціональні умови доступу іноземних товарів і послуг на внутрішній ринок. Визначення умов досягнення та підтримки такого балансу є пріоритетним для оптимізації торговельно-економічного співробітництва України в умовах неопротекціонізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Нова норма світової економіки як середовище становлення неопротекціонізму. *Міжна-*

родні відносини. Економічні науки. 2014. № 4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3144

2. Панченко В. Г. Трансформація інструментів класичного протекціонізму в сучасних умовах світового господарства: конфлікт теорії та практики. *Інвестиції: практика та досвід.* 2017. № 18. С. 11–16

3. Келічавий А. В. Політика протекціонізму як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки. *Ефективна економіка.* 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3133>

4. Довгаль О. А. Сучасний неопротекціонізм: основні риси і протиріччя. *Економіка: проблеми теорії та практики.* 2004. Вип. 195. Т. II. С. 400–406.

5. Калюжна Н. Г. Неопротекціонізм як чинник впливу на політику світової організації торгівлі, 2019. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3096/>

6. Панченко В. Г. Неопротекціонізм у міжнародній економічній політиці: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02. Вінниця, 2019. 635 с.

7. Безрукова Н. В., Василенко М. В. Світові торговельні війни: особливості та наслідки. *Ефективна економіка.* 2015. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_33

8. Гордєєва Т. Міжнародні торговельні суперечки у сучасній регулятивній парадигмі. *Міжнародна економічна політика*. 2013. № 2 (19). С. 101–125.

9. Гордєєва Т. Ф., Олєфіренко В. В. Нетарифний неопротекціонізм в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 722–726. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/172.pdf>

10. Резнікова Н. В. Парадигма економічної незалежності країн в умовах глобалізації : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02. Київ, 2014. 456 с.

11. Резнікова Н., Івашченко О. Еволюція форм економічної експансії: неопротекціонізм як інструмент глобального домінування. *Економіка і держава*. 2016. № 4. С. 4–8.

REFERENCES

Bezrukova, N. V., and Vasylenko, M. V. "Svitovi torhovelni viny: osoblyvosti ta naslidky" [World Trade Wars: Features and Consequences]. *Efektivna ekonomika*. 2015. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_33

Dovhal, O. A. "Suchasnyi neoproteksionizm: osnovni rysy i protyrichchia" [Modern Neoprotectionism: Main Features and Contradictions]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. II, no. 195 (2004): 400-406.

Hordieieva, T. "Mizhnarodni torhovelni superechky u suchasni rehuliatyvni paradyhmi" [International Trade Disputes in the Modern Regulatory Paradigm]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, no. 2(19) (2013): 101-125.

Hordieieva, T. F., and Olefirenko, V. V. "Netaryfnyi neoproteksionizm v Ukraini" [Non-tariff Neoprotectionism in Ukraine]. *Molody vcheny*. 2016. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/172.pdf>

Kaliuzhna, N. H. "Neoproteksionizm yak chynnyk vplyvu na polityku svitovoi orhanizatsii torhivli" [Neoprotectionism as a Fac-

tor Influencing the Policy of the World Trade Organization]. 2019. <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3096/>

Kelichavyi, A. V. "Polityka proteksionizmu yak faktor pidvyschennia konkurentospromozhnosti ekonomiky" [The Policy of Protectionism as a Factor in Increasing the Competitiveness of the Economy]. *Efektivna ekonomika*. 2014. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3133>

Panchenko, V. H. "Neoproteksionizm u mizhnarodni ekonomichni politytsi" [Neoprotectionism in International Economic Policy]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.02*, 2019.

Panchenko, V. H. "Transformatsiia instrumentiv klasychnoho proteksionizmu v suchasnykh umovakh svitovoho hospodarstva: konflikt teorii ta praktyky" [Transformation of the Instruments of Classical Protectionism in Modern Conditions of the World Economy: the Conflict of Theory and Practice]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 18 (2017): 11-16.

Panchenko, V. H., and Reznikova, N. V. "Nova norma svitovoi ekonomiky yak seredovyshe stanovlennia neoproteksionizmu" [The New Norm of the World Economy as an Environment for the Formation of Neo-protectionism]. *Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomichni nauky*. 2014. http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3144

Reznikova, N. V. "Paradyhma ekonomichnoi nezalezhnosti krain v umovakh hlobalizatsii" [The Paradigm of Economic Neodependency of Countries in the Conditions of Globalization]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.02*, 2014.

Reznikova, N., and Ivashchenko, O. "Evoliutsiia form ekonomichnoi ekspansii: neoproteksionizm yak instrument hlobalnoho dominuvannia" [Evolution of Forms of Economic Expansion: Neoprotectionism as a Tool of Global Dominance]. *Ekonomika i derzhava*, no. 4 (2016): 4-8.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2023 р.